

Utforskande samtal förändrar samspelet

av Bengt-Åke Wennberg

I dag är det lätt att en liten fjäder blir en hel hönsflock i medialandskapet och orsakar ett drev. I dag uttalar sig därför de flesta makthavare väldigt diffust av rädsla att bli orättmätigt påhoppade. Detta gör att samtal och diskurser inte erbjuder människor möjligheter att göra kloka tolkningar. Många resonemang är dessutom från början ytliga och förljugna. Många samtal är inte heller autentiska och konstruktiva då de innehåller förtäckta hot eller kränkningar.

Att ur ett samtal utläsa vad man behöver veta för att handla konstruktivt och i enlighet med sin egen kunnskap och värdeskala är därför inte lätt. När man själv medverkar i samtal måste man lära sig att förstå vad som händer i samtalet och på vilket sätt det som sägs – och vad man själv säger – kan leda fram till konstruktiva överenskommelser och en bättre förståelse av den fråga man gemensamt behandlar. Vi har kallat denna förmåga att tolka samtalets och diskursernas karaktär och dess faktiska innehåll för *diskursanalys*.

Vi menar då inte den diskursanalys som pågår i akademiska kretsar och som söker efter exempelvis maktstrukturer etc. Vi talar istället om en analys av samtalet när det pågår. Samtal, liksom alla språkliga framställningar har undertexter. De underförstådda budskap, som finns i ett samtal eller i ett påstående är inte oförargliga. De bestämmer vad som i det särskilda sociala sammanhanget är acceptabelt, förståeligt, rimligt och normalt att göra och uttrycka.

Om man med sådana budskap kränker varandra eller bygger sin argumentation på falska utgångspunkter och olämpliga förgivettaganden, kommer man att gemensamt misslyckas med det man vill göra tillsammans. Det kommer att skapas förvirring och lidande. Därför måste olämpliga resonemang ständigt konfronteras.

Diskurser präglas av de referenspunkter och den kunskapsplattform som den aktuella gemenskapen bygger på. Därför blir den slutliga och samlade dokumentationen av samtalen viktig. Inte bara för verksamheten självt utan för alla som på olika sätt har med den att göra.

Denna dokumentation kan formuleras som en "metaberättelse" som kondenserar deltagarnas alla olika uppfattningar och ambitioner och samtidigt bringar klarhet i situationen och ger kraft åt det gemensamma framtida agerandet.